

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego

50-329 Wrocław; pl. Katedralny 12/6
51-502 Wrocław; ul. Miłoszycka 20 A
email: wwenz@archidiecezja.wroc.pl
swojczyce@archidiecezja.wroc.pl
kom.: +48/694448176
<https://orcid.org/0000-0002-2247-6160>

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Wprowadzenie

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr BOGUMIŁY OLEJNIK, pt. *Ratio legis kan. 226 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Warszawa 2020, ss. 303, została przygotowana w związku z uchwałą Rady Dyscypliny Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, o czym poinformował Wielce Szanowny Dziekan Wydziału.

Prezentacja rozprawy i ocena wstępna

Rozprawa Pani mgr BOGUMIŁY OLEJNIK pt. *Ratio legis kan. 226 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, pod kierunkiem Ks. prof. dra hab. Wojciecha NECLA. Rozprawa doktorska składa się z karty tytułowej, spisu treści [s. 2-7], wykazu skrótów [s. 8-10], wstępu [s. 11-20], pięciu rozdziałów: [I – s. 21-63]; [II – s. 64-96]; [III – s. 97-121]; [IV – s. 122-179]; [V – s. 180-240], zakończenia [s. 241-247] oraz bibliografii [s. 248-303].

W powyższym układzie tak zaplanowana i przyjęta do realizacji rozprawa doktorska Pani mgr BOGUMIŁY OLEJNIK wyraźnie wskazuje, iż poważnym zamiarem Autorki było źródłowe opracowanie merytorycznych przesłanek, które dla prawodawców poszczególnych systemów i ostatecznie dla prawodawcy kościelnego stały się najistotniejsze dla promulgowania normy kanonicznej w aktualnie obowiązującym brzmieniu: *Rodzice, ponieważ dali dzieciom życie, mają bardzo poważny obowiązek i prawo ich wychowania. Stąd też na pierwszym miejscu do chrześcijańskich rodziców należy troska o chrześcijańskie wychowanie dzieci, zgodnie z nauką przekazywaną przez Kościół [kan. 226 § 2 KPK]*. Zapoznając się dokładnie z tekstem rozprawy doktorskiej nabierałem coraz głębszego przekonania, że Autorka postawiła sobie bardzo poważne zadanie, którego realizacja wymagała odślonienia wszystkich merytorycznych pokładów koniecznych do poznania ewolucji prawodawczej obranego zagadnienia, jak również wskazania na

elementy wspólne dla pojawiających się systemów prawnych. Prawno-kanoniczne postrzeganie rodziców oraz ich praw i zobowiązań wobec zrodzonego potomstwa wymaga naukowej rzetelności, aby zaprezentowane wnioski nabrały wartości wiarygodnych stwierdzeń i wносиły do dotychczasowych opracowań istotne *novum*. Autorka wprost o tym nie mówiła ani nie deklarowała tego we wstępie do rozprawy, ale po lekturze rozprawy można nabrać przekonania, że tak właśnie się stało. Powstało opracowanie, które w sposób metodologiczny prezentuje Czytelnikowi racje prawne konieczne dla zaistnienia promulgowanej przez Jana Pawła II przywołanej normy kodeksowej. Jestem przekonany, że Autorka pod bacznym okiem Promotora podjęła się niełatwego zadania i to zadanie pozytywnie wykonała, czego owocem jest niniejsza rozprawa doktorska. We wstępnej i ogólnej ocenie już teraz mogę stwierdzić, że podjęte przez Doktorantkę badania, które zaprezentowała w monograficznym studium posiadają bardzo pożytecznie-praktyczny wymiar, bowiem Autorka pieczołowicie oraz odważnie pochyliła się nad do dzisiaj tylko częściowo opracowanym zagadnieniem, wydobywając to co istotne i ważne dla ewolucji procesu kodyfikacji normy kanonicznej, odnoszącej się do realizacji powołania i wyjątkowo ważnych zadań dla małżonków katolickich i w ogóle dla wszystkich, którzy stali się rodzicami.

Rozprawa doktorska Pani mgr BOGUMIŁY OLEJNIK **wpisuje się** niewątpliwie w działania istotne dla rozwoju i ubogacenia samej literatury kanonistycznej, w których Autorka z sumiennością i pracowitością podjęła udaną próbę zaprezentowania naukowej analizy zakresu *ratio legis* wskazanej normy kanonicznej. Opracowanie autorskie Pani BOGUMIŁY OLEJNIK może wzbudzić zainteresowanie i stać się inspiracją dla badań młodych kanonistów, którzy mają inklinacje do szczegółowego zamyśłu nad promulgowanymi normami kanonicznymi w 1983 roku, jak również uzasadniać merytorycznie *ratio legis* dla zmian i modyfikacji dokonanych przez pap. Benedykta XVI czy pap. Franciszka. Osiągnięcie Doktorantki to pożyteczne dokonanie w przestrzeni współczesnych badań kanonistycznych, zwłaszcza w zakresie integralności wskazanej normy, jej spójności źródłowej dla różnych systemów prawnych, które z powagą odnoszą się do naturalnych i prawnych relacji zachodzących między rodzicami i dziećmi.

Rozprawa zawiera najpierw część źródłową, w której Autorka analizuje istotne dla normy kanonicznej fundamenty. Refleksja rozpoczyna się od analizy źródłowego wymiaru norm prawa naturalnego w zakresie wychowania potomstwa, przez normy prawa rzymskiego i ewolucję doktryny katolickiej, której poszczególne etapy zwieńcza analiza prawa i obowiązku wychowania w dokumentach wydanych przed Soborem Watykańskim II [rozdział I]. W rozdziale II Autorka dokonała szczegółowej analizy *meritum zagadnienia* w dokumentach soborowych, rozpoczynając od Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim, Dekrecie o apostołstwie świeckich, Konstytucji *Gaudium et spes*, by następnie wydobyć istotne dla nauczania w tym zakresie dorobek pap. Pawła VI i przesłanie wypracowane na Synodzie Biskupów z 1980 roku. W sposób spójny włączyła do

swej prezentacji merytoryczny dorobek kanoniczno-duszpasterski pap. Jana Pawła II, przesłanie Katechizmu Kościoła Katolickiego i pap. Franciszka, który akcentował istotną wartość misji edukacyjnej rodziców względem własnego potomstwa. Wielowarstwowość szczegółowych analiz wskazują na sumienną pracę Autorki i merytoryczność zagadnienia, istotnego dla postawionego sobie problemu badawczego. Natomiast III rozdział Autorka poświęciła prezentacji *ratio legis* kan. 226 § 2 KPK w pracach Papieskiej Komisji dla Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, co stanowi wartościową część rozprawy, istotną dla ukazania ewolucji w postrzeganiu tworzonej normy kanonicznej w zakresie *obowiązku i prawa wychowania potomstwa*, która była proponowana w kolejnych schematach Prawa Fundamentalnego Kościoła, jak i w schematach norm kodeksowych przez ich ostateczną promulgację. Po takim przygotowaniu treściowym Autorka w rozdziale IV podjęła się finalnej prezentacji poszczególnych elementów normy kodeksowej, analizując w tym kontekście zagadnienie pozycji *rodziców* jako *podmiotu realizującego prawo-obowiązek wychowania*, sakrament małżeństwa jako fundament normy kan. 226 § 2 KPK, następnie wskazała na charakter normy kodeksowej w wymiarze obowiązku jurydycznego i prawa do wychowania oraz wskazała na przedmiot prawa-obowiązku wychowania oraz wzajemność w relacjach podmiotowo/przedmiotowych. Istotnym przesłaniem jest wyraźne wskazanie, iż wychowanie winno się dokonywać zgodnie z obowiązującą nauką Kościoła, co akcentuje sam promulgujący normę, jak i wspólnota Kościoła Bożego, którego potomstwo stało się istotną częścią. W końcowym rozdziale V Doktorantka zajęła się egzemplifikacją płaszczyzn wychowawczych, które winny być zrealizowane w zakresie wychowania naturalnego, społecznego, intelektualnego, kulturalnego, seksualnego, moralnego oraz w zakresie tej płaszczyzny wychowania, która winna prowadzić do osiągnięcia zbawienia. Rozdział ten jest wielowątkowy, jednak treściowo i merytorycznie spójny. Należy wskazać, iż każdy rozdział prezentowanego opracowania Autorka kończy wnioskami, które potwierdzają zarówno jej przygotowanie do pracy naukowej, jak również zdolność do samodzielnych działań w tym zakresie.

Od strony technicznej rozprawa doktorska Pani mgr BOGUMIŁY OLEJNIK została napisana w języku polskim, liczy 303 strony tekstu i ważnych metodologicznych komponentów. Kompozycja rozdziałów jest harmonijna, stanowią one pod względem tematycznym zintegrowaną całość. Uważam, że przedstawiona do recenzji rozprawa jest pracą samodzielną, Autorka określiła zakres badań naukowych, wystarczająco korzystała ze źródeł i ważnych dla tak specjalistycznej tematyki naukowych opracowań. Dokonała dokładnej kwerendy źródłowej, co istotnie podnosi wartość i walor prezentowanego opracowania. Sposób cytowania oraz merytoryczne odniesienia do źródeł i wykorzystanej literatury przedmiotu uważam za ujednolicone, choć można zauważyć w kilku miejscach dokumentujących pewną niekonsekwencję. Doktorantka wykazała autorską staranność w realizacji koniecznych elementów konstytutywno-

formalnych wymaganych dla wstępu i zakończenia rozprawy, jak również zauważalną dokładność i pilność w zgromadzeniu źródeł, literatury i naukowej dokumentacji w przypisach. W samej treści rozprawy Doktorantka zamieściła oczekiwane szczegółowe wnioski, które merytorycznie zamykają poszczególne rozdziały opracowania doktorskiego.

Autorka konsekwentnie zatroszczyła się o stosowanie zasady poprawności metodologicznej. W samej treści można dostrzec jedynie kilka nieprawidłowości stylistycznych, powtórzeń czy też nienaukowych sformułowań. W pozostałych kwestiach staranność Autorki jest widoczna, a to wskazuje na niebanalny wkład pracy we wszystkie partie materiału badawczego. Materiał badawczy został przez Autorkę rozprawy poprawnie rozłożony i sam temat jest inspirujący, zwłaszcza w kontekście naukowego poznania i uporządkowania dorobku legislacyjnego w zakresie badanej normy kanonicznej. Bibliografia zaprezentowana w opracowaniu jest wystarczająca, znacząco wyczerpuje bazę, istotną dla obiektywnej prezentacji przedmiotowego zagadnienia. Układ bibliografii i jej podział cząstkowy jest poprawny i właściwy.

Wnioski dla oceny merytoryczno-formalnej pracy doktorskiej

- Pani mgr BOGUMIŁA OLEJNIK w pięciu rozdziałach rozprawy doktorskiej, zaprezentowanej jako studium kanoniczne, podjęła się zrealizowania tematu *Ratio legis* kan. 226 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Jest prawdą, że w opublikowanych do tej pory wydawnictwach prawno-kanonicznych w Polsce nie ma tak kompletnego i tematycznie spójnego opracowania, tak kompleksowo ukazującego powinność rodzicielską w zakresie prawa-obowiązku wychowania własnego potomstwa. Wydane drukiem prezentacje poszczególnych autorytetów z zakresu źródeł prawa kanonicznego zostały przez Doktorantkę nie tylko zauważone, ale w sposób właściwy i z naukową odpowiedzialnością włączone do treści prezentowanej monograficznej rozprawy naukowej. Trzeba to zauważyć, że Doktorantka w prezentowanej treści rozprawy nie pokusiła się na przywłaszczenie cudzej myśli czy też prezentowanej autorskiej tezy, wszystko sumiennie udokumentowała, odnosząc się do dorobku innych autorów i w sposób właściwy korzystała z osiągnięć uznanych autorytetów z zakresu kanoniczno-prawnych źródeł, zawsze potwierdzając tę czynność w sposób właściwy dla praktyki i poziomu badań naukowych. Mając bowiem na uwadze rozwój danej dyscypliny i szczegółowych badań tematycznych, nie można współcześnie zrezygnować z takiego działania w zakresie uczciwego korzystania z dorobku innych autorów, specjalistów w danej tezie naukowych zagadnień.
- Na zawartość merytoryczną przedstawionej do oceny rozprawy złożyły się wstęp, pięć rozdziałów oraz zakończenie. Wstęp do pracy doktorskiej w

metodologicznym wymiarze nie do końca wyczerpuje znane i przyjęte w metodologii tego typu rozpraw obowiązkowe elementy formalne, a mianowicie: nakreślenie tła tematu – uzasadnienie wyboru tematu, sformułowanie problemu i zarysowanie jego rozwiązania, krótka prezentacja aktualnego stanu badań i zasadność autorskich badań, ogólne omówienie źródeł co ma przekonać, że Doktorant dobrze zna opublikowaną literaturę przedmiotu, wskazanie metody lub metod zastosowanych w pracy, omówienie planu pracy i zapis jego struktury. Autorka nie postawiła jasno i nie określiła celu i problemu badawczego, choć mogła uznać, że jest on bardzo czytelny w samym temacie. Zawartość merytoryczną *ratio legis* wyjaśniła już na początku opracowania. Uważam, że wystarczająco odniosła się do źródeł podstawowych i wydanej literatury przedmiotu, która stanowiła bazę dla przygotowywania rozprawy doktorskiej. W prezentowanych wnioskach częściowych, choć w mojej ocenie udanych, to jednak nie wskazywała ściśle na wątek wiodący w rozprawie i wątek docelowy, jako zwieńczenie badań, co byłoby konsekwentną realizacją tematu rozprawy. W merytorycznej treści rozprawy poprawnie i ściśle korzystała z zasobu źródłowego oraz wiernie udokumentowała sposób działania. Autorka zwięźle zaprezentowała merytoryczną treść rozprawy, prezentując poszczególne rozdziały pracy. Można przyjąć, że *novum* opracowania doktorskiego stanowi zintegrowane ukazanie samej ewolucji skodyfikowanej normy kanonicznej a także – jak zaznaczyła we wstępie – ukazanie racji istnienia *kan. 226 § 2 KPK* (s. 16). W prezentacji poszczególnych rozdziałów uległa powszechnemu błędowi, kiedy napisała, że *rozdział drugi analizuje i omawia* (s. 18), czy też zamiennie stosuje *część pracy z rozdziałem*.

- Uważam, że treść poszczególnych rozdziałów, układ metodologiczny rozprawy, konieczne dla następujących po sobie części zagadnienia szczegółowe, wskazują, że rozprawa stanowi spójne opracowanie postawionego tematu z zachowaniem ewolucyjnej i historycznej ścieżki czasowego i naukowego dopełnienia. Ważnym dla Doktorantki było sumienne ukazanie istotnych elementów, które zapewniły spójność wskazanej normie kanonicznej z poszczególnymi systemami prawnymi. Doktorantka zasadniczo w każdym rozdziale opracowania, szczególnie w treści podsumowujących wniosków przekonuje o konieczności zachowania prawnego porządku i kanonicznej wartości prezentowanej normy.
- Chciałbym również wskazać, że wartościowe i inspirujące w całej rozprawie stały się szczegółowe rozważania Doktorantki w zakresie interpretacji poszczególnych elementów normy kodeksowej [rozdział IV], jak również w rozdziale V dodana kolejna płaszczyzna odpowiedzialności za wychowanie potomstwa w zakresie *wychowania seksualnego*. W rozdział IV odczuwam brak opisu zagadnienia w zakresie samego ważnie

zawartego małżeństwa kanonicznego, które w istocie nie musi być rzeczywistością sakramentalną. Realizacja prawa do zawarcia małżeństwa na podstawie dyspensy od przeszkody różności religii, i faktyczna różnorodność postaw oraz zachowań, czasem obcych nauczaniu Kościoła, jak również katolickiemu wychowaniu, zgodnie z przekazywanym nauczaniem Kościoła. Chciałbym jednak stwierdzić, że bogactwo przytoczonych źródeł i literatury przedmiotu może wskazywać na fakt odpowiedzialnej postawy Autorki, zwłaszcza że postanowiła dać możliwie najbardziej szczegółowe opracowanie postawionego problemu badawczego i zakresu jego realizacji.

- Z obowiązku recenzenta pragnę jeszcze wskazać na zauważone nieznaczne mankamenty, które w każdej chwili można usunąć lub doprecyzować niejasności, aby całość definitywnego tekstu była jeszcze bardziej cenna. Otóż: Autorka w kilku miejscach niepoprawnie zapisała tytuły łacińskie dokumentów kościelnych; - zmiany domaga się tytuł 1.1. *Prawo i obowiązek wychowania potomstwa na kartach Pisma Świętego*; - korekty domagają się użyte zwroty obce dla naukowych opracowań, np. z *lektury Biblii wynika...*; w kilku miejscach Autorka odnosząc się do dokumentów Kościoła w przypisie dokumentującym umieszcza indywidualne opracowanie innego autora, który nie miał nic wspólnego z przywołanymi opracowaniami; dosyć często Autorka przy numeracji przypisów nadmiernie używa dodatkowej kropki, która jest zbędna.
- Ostatecznie biorąc pod uwagę merytoryczność osiągnięcia Doktorantki w prezentowanej rozprawie, powyższe mankamenty to drobiazgi, które należałoby usunąć, aby tekst był bez zarzutu. Autorce i jej Promotorowi gratuluję za tak oczekiwany wkład do zasobów kanonistyki polskiej. Rozprawa po ścisłej korekcie winna zostać wydana drukiem. Będzie stanowić oczekiwaną pozycję z zakresu kanonistycznych opracowań.

Sentencja końcowa

Prezentowana rozprawa doktorska Pani mgr BOGUMIŁY OLEJNIK stanowi wartościowe opracowanie, konieczne dla pogłębionej refleksji o zakresie realizacji kanonicznego prawa-obowiązku wychowania potomstwa. Rozprawa stanowi osiągnięcie badawcze, z którego będą mogli skorzystać zajmujący się stosowaniem prawa kanonicznego małżeńskiego i rodzinnego. Uwagi krytyczne wniesiono z życzliwością. Uważam, że praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z *Ustawą z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, art. 179.

Jestem przekonany, że Doktorantka może być dopuszczona do następnych etapów przewodu doktorskiego, dlatego taki wniosek stawiam do Prześwietnej

Rady Dyscypliny Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Wrocław, dnia 20 I 2021 roku

Papieski Wydział Teologiczny
ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego
i Prawa Wyznaniowego